

SCHWEMMER

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

14. oktoober 2010*

Kohtuasjas C-16/09,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Bundesfinanzhofi (Saksamaa) 30. oktoobri 2008. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 15. jaanuaril 2009, menetluses

Gudrun Schwemmer

versus

Agentur für Arbeit Villingen-Schwenningen – Familienkasse,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees J. N. Cunha Rodrigues, kohtunikud A. Arabadjiev, A. Rosas, A. Ó Caoimh (ettekandja) ja P. Lindh,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: J. Mazák,
kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 10. veebruari 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- G. Schwemmer, esindaja: *Rechtsanwalt* R. Romeyko,

- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja C. Blaschke,

- Leedu valitsus, esindaja: E. Matulionytė,

- Austria valitsus, esindaja: E. Riedl,

- Euroopa Komisjon, esindaja: V. Kreuzschatz,

olles 15. aprilli 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes artiklit 76 ning nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse nr 1408/71 rakendamise kord, artiklit 10, selle nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3) muudetud ja kehtestatud redaktsioonis, nagu neid on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. aprilli 2005. aasta määrusega (EÜ) nr 647/2005 (ELT L 117, lk 1) (edaspidi vastavalt „määrus nr 1408/71” ja „määrus nr 574/72”).
- 2 See taotlus esitati G. Schwemmeri kassatsioonkaebuse raames Agentur für Arbeit Villingen-Schwenningen – Familienkasse (Villingen Schwenningeni tööturuamet – peretoetuste kassa, edaspidi „Familienkasse”) vastu, mille ese on keeldumine maksta talle Saksamaal alates jaanuarikuust 2006 täies ulatuses välja perehüvitised.

Õiguslik raamistik

1999. aasta kokkulepe

- 3 Luxembourgis 21. juunil 1999 allkirjastatud Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning Šveitsi Konföderatsiooni vaheline isikute vaba liikumist käsitlev kokkulepe (EÜT 2002, L 114, lk 6; edaspidi „1999. aasta kokkulepe”) näeb oma artiklis 8 ette sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise.
- 4 Selle kokkuleppe II lisa „Sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamine” sätestab oma artiklis 1:

„1. Lepinguosalisel lepivad kokku, et sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamisel kohaldavad nad omavahel osutatud ühenduse õigusakte [1999. aasta] kokkuleppe allkirjastamise kuupäeval kehtinud versioonis ja käesoleva lisa A jaoga muudetud versioonis või kõnealuste õigusaktidega samaväärseid eeskirju.

2. Käesoleva lisa A jaos osutatud õigusaktides esinevat mõistet „liikmesriik (liikmesriigid)” käsitletakse selliselt, et see hõlmab lisaks kõne all olevatele ühenduse õigusaktide reguleerimisalasse kuuluvatele riikidele ka Šveitsi.”

- 5 1999. aasta kokkuleppe II lisa A jao punktid 1 ja 2 osutavad vastavalt määrustele nr 1408/71 ja nr 574/72 sellisena, nagu neid on ajakohastatud mitme kõnealustes punktides loetletud õigusaktiga, nende hulgas esineb viimasena nõukogu 8. veebruari 1999. aasta määrus (EÜ) nr 307/1999, millega muudetakse määrust nr 1408/71 ning

määrust nr 574/72, et laiendada nende kohaldamist ka õpilastele (EÜT L 38, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 335).

Määrus nr 1408/71

- 6 Määruse nr 1408/71 artikkel 1 sätestab, et määruse kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

„a) *töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja:*

- i) isik, kes on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemide liigid või avalike teenistujate eriskeem;

- ii) isik, kes on kohustuslikult kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad käesolevas määruses käsitletud sotsiaalkindlustuse liigid käesolevas määruses käsitletud sotsiaalkindlustuse alusel, kõigi elanike või kogu töötava elanikkonna jaoks mõeldud sotsiaalkindlustusskeemi alusel, kui selline isik:
 - võib olla töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja sellise kindlustusskeemi haldamis- või rahastamisviisi põhjal

või

- sellise kriteeriumi puudumisel on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud mõne teise I lisas nimetatud riski suhtes töötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele mõeldud kindlustusskeemi alusel või alapunktis iii osutatud kindlustusskeemi alusel või kui asjaomases liikmesriigis selline kindlustusskeem puudub, vastab I lisas esitatud määratlusele;

[...]

- iv) isik, kes on vabatahtlikult kindlustatud käesolevas määruses käsitletud kindlustusliikidega hõlmatud ühe või mitme riski suhtes töötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele või kõigile elanikele või elanike teatavatele kategooriatele mõeldud liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alusel, juhul kui:

- selline isik töötab või kui ta tegutseb füüsilisest isikust ettevõtjana

või

- selline isik on varem olnud kohustuslikult kindlustatud sama riski suhtes sama liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alusel, mis on mõeldud töötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele;

[...]

- f) i) *pereliige* – isik, keda määratletakse või tunnustatakse pereliikmena või loetakse leibkonda kuuluvaks isikuks õigusaktides, mille alusel hüvitisi antakse [...]; kui kõnealustes õigusaktides peetakse pereliikmeks või leibkonna liikmeks üksnes isikut, kes elab koos töötaja või füüsilisest isikust ettevõtjaga, loetakse see tingimus täidetuks, kui kõnealune isik on peamiselt töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja ülalpidamisel. [...]

[...]

[...]

- o) *pädev asutus* –

- i) asutus, kus asjaomane isik on hüvitise taotlemise ajal kindlustatud

või

- ii) asutus, kellelt asjaomasel isikul on praegu või tulevikus õigus saada hüvitisi, kui tema või tema pereliige või -liikmed elavad asutuse asukohajärgse liikmesriigi territooriumil

[...]

[...]

q) *pädev riik* – liikmesriik, mille territooriumil asub pädev asutus;

[...]

u) i) *perehüvitis* – kõik perekonna väljaminekute katmiseks antavad rahalised või mitterahalised hüvitised, mida antakse artikli 4 lõike 1 punktis h osutatud õigusaktide alusel [...]

ii) *peretoetus* – korrapärane rahaline toetus, mida antakse sõltuvalt pereliikmete arvust ja vanusest;

[...]”

7 Määruse nr 1408/71 artikli 2 lõige 1 sätestab:

„Käesolevat määrust kohaldatakse töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes, kelle suhtes kehtivad või on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on mõne liikmesriigi kodanikud või mõne liikmesriigi territooriumil elavad kodakondsuseta isikud või pagulased, samuti nende pereliikmete ja nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes.”

- 8 Määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti h kohaselt kohaldatakse viimast „kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad [...] perehüvitis[i]”.
- 9 Nimetatud määruse artikli 12 lõike 1 alusel ei anta ega säilitata selle määrusega õigust saada mitut samaliigilist hüvitist ühe ja sama kohustusliku kindlustuse perioodi eest.
- 10 Sama määruse II jaotises asuva artikli 13 „Üldreeglid” kohaselt:

„1. Isikud, kelle suhtes kohaldatakse käesolevat määrust, alluvad üksnes ühe liikmesriigi õigusaktidele [...]. Kõnealused õigusaktid määratakse kindlaks vastavalt käesoleva jaotise sätetele.

2. [...]

- a) liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil [...]

[...]”

- 11 Määruse nr 1408/71 III jaotise 7. peatüki artikkel 73 „Töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, kelle pereliikmed elavad muus liikmesriigis kui pädev riik” sätestab:

„Töötajal või füüsilisest isikust ettevõtjal, kelle suhtes kehtivad liikmesriigi õigusaktid, on õigus saada teise liikmesriigi territooriumil elavate pereliikmete eest esimese riigi õigusaktides ettenähtud perehüvitsi, nii nagu elaksid pereliikmed selles riigis ning arvestades VI lisa sätteid.”

- 12 Määruse nr 1408/71 samas 7. peatükis esinev artikkel 76 „Prioriteetsusreeglid juhul, kui õigus saada perehüvitsi pädeva riigi õigusaktide alusel ja selle liikmesriigi õigusaktide alusel, kus pereliikmed elavad, kattuvad” sätestab:

„1. Kui ühel ja samal ajavahemikul antakse perehüvitsi sama pereliikme eest ja töötamise või tegutsemise tõttu selle liikmesriigi õigusaktide alusel, kelle territooriumil pereliikmed elavad, peatatakse õigus saada hüvitsi teise liikmesriigi õigusaktide alusel asjakohasel juhul artikli 73 või 74 alusel selle summa ulatuses, mida antakse esimese liikmesriigi õigusaktide alusel.

2. Kui hüvitsi ei taotleta liikmesriigis, mille territooriumil pereliikmed elavad, võib teise liikmesriigi pädev asutus lõike 1 sätteid kohaldada nii, nagu oleksid hüvitsid määratud esimeses liikmesriigis.”

- 13 Määruse nr 1408/71 I lisa I. punkt „Töötajad ja/või füüsilisest isikust ettevõtjad (määruse artikli 1 punkti a alapunktid ii ja iii)” sätestab:

„[...]”

D. Saksamaa

Kui vastavalt käesoleva määruse III jaotise 7. peatükile perehüvitisi andev pädev asutus on Saksamaa asutus, siis käesoleva määruse artikli 1 punkti a alapunktis ii määratletud tähenduses:

- a) „töötaja” on töötuse vastu kohustuslikult kindlustatu või iga isik, kes sellise kindlustuse tõttu saab ravikindlustuse alusel rahalisi hüvitisi või nendega võrreldavaid hüvitisi või alaline avalik teenistuja, kes saab avaliku teenistujana palka, mis on vähemalt sama suur kui palk, mille puhul töötajal on kohustuslik töötuskindlustus;
- b) „füüsilisest isikust ettevõtja” on iga füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev isik, kes on kohustatud:
 - ühinema vanaduskindlustusega või tasuma vastavaid sissemaksid füüsilisest isikust ettevõtjate kindlustusskeemi raames

või

- ühinema kindlustusskeemiga kohustusliku pensionikindlustuse raames.

[...]”

Määrus nr 574/72

- ¹⁴ Määruse nr 574/72 artikkel 10 „Reeglid, mida kohaldatakse juhul, kui kattub töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate õigus saada perehüvitist või peretoetust” sätestab:

„1. a) Õigus saada hüvitist või peretoetust vastavalt liikmesriigi õigusaktidele, mille järgi selle hüvitise või toetuse õiguse omandamine ei ole seatud sõltuvusse kindlustusest, töötamisest ega füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest, peatatakse juhul, kui samale pereliikmele on sellesama perioodi eest ette nähtud hüvitis kas üksnes teise liikmesriigi siseriiklike õigusaktidega või tulenevalt määruse artiklite 73, 74, 77 või 78 kohaldamisest, piirdudes sellise hüvitise summaga.

b) Kui kutse- või äritegevus siiski leiab aset esimese liikmesriigi territooriumil:

i) hüvitise korral, mis on ette nähtud kas üksnes teise liikmesriigi siseriiklike õigusaktidega või määruse artikli 73 või 74 alusel isikule, kellel on õigus

saada perehüvitist, või isikule, kellele seda tuleb maksta, peatatakse õigus saada perehüvitist, mis on ette nähtud kas üksnes kõnealuse teise liikmesriigi siseriikliku õiguse või nimetatud artiklite alusel, piirdudes sellise perehüvitise summaga, mis on ette nähtud selle liikmesriigi õigusaktidega, kelle territooriumil asjaomane pereliige elab. Kulud seoses hüvitisega, mille on maksnud liikmesriik, kelle territooriumil kõnealune pereliige elab, kannab see liikmesriik;

[...].”

Saksa õigus

15 Einkommensteuergesetz'i (tulumaksuseadus; edaspidi „EStG”) § 62 sätestab, et igal isikul, kelle alaline või peamine elukoht on Saksamaal, on õigus saada §-s 63 sätestatud tingimustele vastava lapse eest käesoleva seaduse alusel „lapsetoetust” („Kindergeld”).

16 Mõiste „lapsed” on EStG § 32 lõikes 1 määratletud järgmiselt:

„lapseks peetakse last, kes on maksukohustuslasega esimese astme sugulane”

- 17 EStG § 65 lõige 1 sätestab, et lapsetoetust ei maksta lastele, kellel on või oleks taotlemise korral õigus saada lapsetoetust mõnes teises riigis.
- 18 Nagu Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, ei ole Sozialgesetzbuch Drittes Buch'i (sotsiaalseadustiku III raamat) § 27 lõike 2 alusel koosmõjus Sozialgesetzbuch Viertes Buch'i (sotsiaalseadustiku IV raamat) § 8 lõikega 1 isikud, kes töötavad „osalise tööajaga” („geringfügige Beschäftigung”) selle seadustiku tähenduses, kohustusliku töötuskindlustusega kaetud.
- 19 Toimikust nähtub samuti, et Sozialgesetzbuch Sechstes Buch'i (sotsiaalseadustiku VI raamat) artikli 5 lõike 2 alusel koosmõjus selle seadustiku IV raamatu artikli 8 lõikega 3 ei ole füüsilisest isikust ettevõtjad, kes töötavad „osalise tööajaga” („geringfügige selbständige Tätigkeit”) selle seadustiku tähenduses, kohustatud ühinema vanaduskindlustusega või tasuma vastavaid sissemaksid füüsilisest isikust ettevõtjate kindlustusskeemi raames või ühinema kohustusliku pensionikindlustusega.

Šveitsi õigus

- 20 Eelotsusetaotlusest nähtub, et kantonite lapse- ja õppetoetusi makstakse üksnes tingimusel, et selleks on eelkõige esitatud taotlus.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 21 Eelotsusetaotluse kohaselt elab G. Schwemmer koos oma kahe, vastavalt 1992. ja 1995. aastal sündinud lapsega Saksamaal. 2005. aastal alustas ta „tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana hoonete halduse, majahoidja- ja puhastusteenuste valdkonnas”. Alates 2006. aasta maist töötas ta osalise tööajaga ühes ettevõttes. Kohtule esitatud toimikust nähtub, et viimase puhul oli tegemist „*minijob* iga” (osalise tööajaga töö). Selline töö on sotsiaalkindlustusega ühinemisest vabastatud.
- 22 Vaidlusalusel ajavahemikul tegi G. Schwemmer vabatahtlikult saksa pädevatele ametitele pensioni-, ravi- ning hoolduskindlustusmaksid.
- 23 Kõne all olevate laste isa, kellest hageja on alates 1997. aastast lahutatud, töötab Šveitsis. Ta ei ole selles riigis taotlenud perehüvitist, mis on talle eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul Šveitsi õiguse alusel ette nähtud ning mis ulatub kuni 109,75 euroni lapse kohta.
- 24 Familienkasse määras oma 21. märtsi 2006. aasta otsusega vastavalt 8. mail 2006 haldusmenetluses esitatud taotlusele kummagi lapse eest alates 2006. aasta jaanuarist ainult osalise lapsetoetuse suuruses 44,25 eurot lapse kohta, mis vastab Saksa õigusaktidega ette nähtud lapsetoetuse summa, milleks on 154 eurot lapse kohta, ja perehüvitise summa, mida oli õigus saada laste isal Šveitsis suuruses 109,75 eurot lapse kohta, vahele.

- 25 Familienkasse on seisukohal, et G. Schwemmeri lapsetoetuse nõude suuruse määramisel tuleb lähtuda määruses nr 1408/71 ja määruses nr 574/72 esinevatest sätetest kattuvate õiguste kohta. Kuna G. Schwemmer ei tegelenud kutsetegevusega määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkti i tähenduses, siis on nimetatud asutus seisukohal, et Šveitsi perehüvitise saamise õigus määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti a kohaselt on Saksa õigusaktidega ette nähtud lapsetoetuse saamise õiguse ees ülimuslik. Familienkasse sõnul ei ole analoogia alusel vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 76 lõikele 2 kohaldatav asjaolu, kas Šveitsi õigusaktidega ette nähtud perehüvitisi tegelikult saadi, siiski oluline. Nimetatud asutuse ja vastavat kohtuasja lahendava Finanzgericht'i (maksukohus) hinnangul saab liikmesriigile antud kaalutusõigust tõlgendada ainult nii, et üksnes põhjendatud erandjuhtudel tuleb eeldada, et töökohajärgses riigis ei ole perehüvitisi saadud.
- 26 G. Schwemmer vaidleb sellisele tõlgendusele eelotsusetaotluse esitanud kohtus vastu, väites eelkõige, et laste isa ei taotlenud Šveitsi õigusaktidega ette nähtud hüvitisi üksnes eesmärgiga talle kahju tekitada. Sellist juhtumit ei ole määruses nr 574/72 käsitletud.
- 27 Neil asjaoludel otsustas Bundesfinanzhof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse nr 1408/71 artikli 76 lõike 2 sätteid tuleb analoogia alusel kohaldada määruse nr 574/72 artikli 10 [lõike 1] punktile a, juhul kui hüvitise saamiseks õigustatud vanem ei taotle perehüvitist, mida tal on õigus saada töökohajärgses riigis?

2. Juhul kui määruse nr 1408/71 artikli 76 lõige 2 on analoogia alusel kohaldatav, siis millistel kaalutlustel saab perehüvitiste maksmiseks pädev elukohajärgse riigi asutus kohaldada määruse nr 574/72 artikli 10 [lõike 1] punkti a selliselt, nagu oleks hüvitised määratud töökohajärgses riigis? Kas kaalutusõigus eeldada perehüvitiste saamist töökohajärgses riigis võib olla kitsendatud juhul, kui hüvitiste saamiseks õigustatud isik ei taotle töökohajärgses riigis perehüvitist teadlikult, et kahjustada lapsetoetuse saamiseks õigustatud isikut elukohajärgses riigis?”

Eelotsuse küsimused

- 28 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et sisuliselt käsitleb põhikohtuasi küsimust, kas Saksa ametiasutustel on õigus vähendada G. Schwemmerile asjaomaste laste eest Saksa õigusaktidega ette nähtud lapsetoetusi, mille saamine ei ole seatud sõltuvusse kindlustusest, töötamisest ega füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest, summa võrra, mis vastab Šveitsis samade ametiasutuste poolt G. Schwemmeri endisele abikaasale välja makstavatele peretoetustele juhul, kui viimane seda taotleks.
- 29 Neil asjaoludel tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib nende kahe küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, sisuliselt teada, kas sellisel juhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus endisel abikaasal, kes on asjaomaste laste teine vanem, oleks põhimõtteliselt oma töökohajärgse riigi õigusaktide alusel või üksnes selle liikmesriigi siseriiklike õigusaktide alusel või määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaselt õigus saada perehüvitisi, kuid ta ei saa hüvitisi tegelikkuses põhjusel, et ei ole neid taotlenud, võib

määruse nr 1408/71 artiklis 76 ja määruse nr 574/72 artiklis 10 sätestatud kattuvaid õigusi käsitlevate eeskirjade alusel osaliselt peatada selle liikmesriigi õigusaktide alusel makstava lapsetoetuse saamise õiguse – mille omandamine ei ole seatud sõltuvusse kindlustusest, töötamisest ega füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest –, kus lapsevanem elab koos asjaomaste lastega, kellele neid toetusi makstakse.

- 30 Teises küsimuses arutleb nimetatud kohus peamiselt selle üle, kas põhjus, miks kõne all olevaid perehüvitisi ei ole taotletud, mõjutab põhikohtuasja lahendit. See küsimus tõusetub üksnes juhul, kui Euroopa Kohus otsustab, et siseriiklikel ametiasutustel on nimetatud hüvitiste vähendamiseks kaalutusõigus.
- 31 Käesoleval juhul on selge, et sellistes olukordades, nagu on kõne all põhikohtuasjas, peetakse vastavalt 1999. aasta kokkuleppele, eriti vastavalt selle II lisale – nagu nähtub ka käesoleva kohtuotsuse punktist 4 – määruses nr 1408/71 ja määruses nr 574/72 esinevat mõistet „liikmesriik/liikmesriigid” osutavaks peale Euroopa Liidu liikmesriikide, kes nende õigusaktidega hõlmatud on, ka Šveitsi Konföderatsioonile nii, et need määrused on põhikohtuasja raames kohaldatavad.
- 32 Käesolevas menetluses ei ole põhikohtuasja eset arvesse võttes vajadust otsustada, kas 1999. aasta kokkulepe hõlmab määrust nr 647/2005 kui selle kokkuleppe II lisa artikli 1 lõike 1 tähenduses samaväärset eeskirja liidu õigusaktidega, millele nimetatud lisa on osutatud. Tõepoolest, seoses sellega, kas need on määrusest nr 307/1999 – st viimane muutev määrus, mida on sõnaselgelt seoses määrustega nr 1408/71 ja nr 574/72 nimetatud II lisa mainitud, tulenevad määruste nr 1408/71 ja nr 574/72 redaktsioonid või redaktsioonid, mis tulenevad määrusest nr 647/2007, millega on

arvestatud, tuleb märkida, et käesoleval juhul on asjakohased sätted mõlemas redaktsioonis samad.

- 33 Ei ole vaidlustatud asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all olevad Saksamaa õigusaktidega ette nähtud lapsetoetused vastavad tingimustele, mille kohaselt võib neid pidada „perehüvitisteks” määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti u tähenduses (vt samuti seoses EStG §-s 62 sätestatud toetustega 20. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-352/06: Bosmann, EKL 2008, lk I-3827, punktid 10 ja 27).
- 34 Mis puudutab määruse nr 1408/71 isikulist kohaldamisala, siis tuleneb tõesti Euroopa Kohtu praktikast, et kui perehüvitiste andmiseks on vastavalt määruse nr 1408/71 III jaotise 7. peatükile pädev Saksa ametiasutus, siis asendatakse selle määruse artikli 1 punktis a esinev määratlus sellega, mis sisaldub nimetatud määruse I lisa I. punkti alapunktis D („Saksamaa”) (vt 5. märtsi 1998. aasta otsus kohtuasjas C-194/94: Kulzer, EKL 1998, lk I-895, punkt 35) selliselt, et üksnes määruse nr 1408/71 I lisa I. punkti alapunktis D nimetatud süsteemi raames kohustuslikult kindlustatud isikuid – erinevalt G. Schwemmerist – võib pidada „töötajateks” või „füüsilisest isikust ettevõtjateks” selle määruse artikli 1 punkti a alapunkti ii tähenduses (vt selle kohta eelkõige 30. jaanuari 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-4/95 ja C-5/95: Stöber ja Piosa Pereira, EKL 1997, lk I-511, punktid 29–36; 12. juuni 1997. aasta otsus kohtuasjas C-266/95: Merino García, EKL 1997, lk I-3279, punktid 24–26; 12. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-85/96: Martínez Sala, EKL 1998, lk I-2691, punktid 42 ja 43, ning 4. mai 1999. aasta otsus kohtuasjas C-262/96: Sürül, EKL 1999, lk I-2685, punkt 89).
- 35 Isegi kui sellegipoolest tunnistada, et sellises olukorras olevat isikut nagu G. Schwemmer ei saa vastavalt määruse nr 1408/71 III jaotise 7. peatükile perehüvitiste maksimisel määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti a ja selle I lisa I. punkti alapunkti D sätete

tähenduses „töötaja” või „füüsilisest isikust ettevõtjana” käsitleda, siis tuleb märkida, et käesoleval juhul on selge, et G. Schwemmeri endine abikaasa ja asjaomaste laste isa töötab Šveitsis „töötajana” nimetatud määruse artikli 1 punkti a tähenduses.

³⁶ Lisaks nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et nimetatud lapsi, kes on G. Schwemmeri ülalpidamisel ja kelle eest EStG § 62 alusel lapsetoetusi makstakse, tuleb käsitleda G. Schwemmeri endise abikaasa „pereliikmetena” määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti f alapunkti i tähenduses.

³⁷ Peale selle nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et kuigi määrus nr 1408/71 ei viita sõnaselgelt lahutusest tulenevatele perekondlikele olukordadele, ei ole nende olukordade nimetatud määruse kohaldamisalast väljajätmine kuidagi õigustatud (vt 3. veebruaril 1983. aasta otsus kohtuasjas 149/82: Robards, EKL 1983, lk 171, punkt 15; eespool viidatud kohtuotsus Kulzer, punkt 32; 5. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-255/99: Humer, EKL 2002, lk I-1205, punkt 42, ja 26. novembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-363/08: Slanina, EKL 2009, lk I-11111, punkt 30).

³⁸ Neil asjaoludel tuleb määruse nr 1408/71 ja määruse nr 574/72 sätteid, mis käsitlevad perehüvitsi, tõlgendada nii, et need on kohaldatavad selliste olukordade suhtes, nagu on põhikohtuasja aluseks. Nimelt esiteks, nagu nähtub eelotsusetaotlusest, tekivad sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ühe ja sama ajavahemiku jooksul õigused perehüvitsitele paralleelselt, ühelt poolt emal asjaomaste laste eest ja teiselt poolt isal. Teiseks kuuluvad need lapsed määruse nr 1408/71 isikulisesse kohaldamisalasse kui töötajast vanema pereliikmed ilma, et oleks vaja teada, kas teine vanem on

selle esimese vanema pereliige või mitte (vt analoogia alusel 4. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 104/84: Kromhout, EKL 1985, lk 2205, punkt 15).

- 39 Eelnevast lähtudes kuulub selline olukord, nagu on kõne all põhikohtuasjas, määruse 1408/71 ja määruse nr 574/72 kohaldamisalasse.
- 40 Tuleb meenutada, et määruse nr 1408/71 sätted määravad kindlaks liidu piires liikuvatele töötajatele kohaldatavad õigusaktid ja nende eesmärk on tagada, et asjaomased isikud kuuluksid üksnes ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alla, et vältida eri riikide õigusaktide üheaegset kohaldatavust ning raskusi, mis võivad sellest tuleneda. Antud põhimõte on toodud määruse nr 1408/71 artikli 13 lõikes 1 (vt selle kohta eelkõige 12. juuni 1986. aasta otsus kohtuasjas 302/84: Ten Holder, EKL 1986, lk 1821, punktid 19 ja 20, ning eespool viidatud kohtuotsus Bosmann, punkt 16).
- 41 Mis puutub pereküvitistesse, siis määruse nr 1408/71 artikkel 73 määrab kindlaks, et töötajal, kelle suhtes kehtivad liikmesriigi õigusaktid, on õigus saada teise liikmesriigi territooriumil elavate pereliikmete eest esimese riigi õigusaktides ette nähtud pereküvitiisi nii, nagu elaksid pereliikmed selles riigis (vt 7. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-153/03: Weide, EKL 2005, lk I-6017, punkt 20, ja eespool viidatud kohtuotsus Bosmann, punkt 17). Selle sätte eesmärk on lihtsustada peretoetuste maksmist võõrtöötajatele selles liikmesriigis, kus nad töötavad, kuid kus nende perekond nendega koos ei viibi (vt 4. juuli 1990. aasta otsus kohtuasjas C-117/89: Kracht, EKL 1990, lk I-2781, punkt 15), ja eelkõige hoida ära selle, et liikmesriik võiks pereküvitiste maksimise või selle summa seada sõltuvusse töötaja pereliikmete elukohast küvitiisi andvas

liikmesriigis (vt selle kohta eelkõige 7. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-543/03: Dodl ja Oberhollenzer, EKL 2005, lk I-5049, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 42 Siiski tuleb täpsustada, et kuigi nimetatud artikkel 73 sisaldab küll perehüvitisi käsitlevat üldreeglit, ei ole see absoluutne reegel (vt eespool viidatud kohtuotsus Dodl ja Oberhollenzer, punkt 49).
- 43 Seega, kuna elukohajärgse riigi õigusaktidest tulenev õigus võib kattuda töökohajärgse riigi õigusaktidest tuleneva õigusega, siis tuleb selliseid sätteid nagu määruse nr 1408/71 artiklid 13 ja 73 võrrelda osutatud määruses ja määruses nr 574/72 sisalduvate „kattumisvastaste” sätetega (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Dodl ja Oberhollenzer, punkt 49).
- 44 Käesolevat kohtuasja tuleb järelikult hinnata õiguste samaaegset kohaldamist välisravivate sätete alusel, milleks on määruse nr 1408/71 artikkel 76 ja määruse nr 574/72 artikkel 10, mis näevad ette eeskirjad asjaomaste laste elukohariigi õigusaktidega ja selle riigi õigusaktidega, kus üks nende vanematest töötab, sätestatud nõuete kattumuse lõpetamiseks.
- 45 Nagu nähtub ka määruse nr 1408/71 artikli 76 pealkirjast, sisalduvad selles „[p]rioriteetsusreeglid juhul, kui õigus saada perehüvitisi pädeva riigi õigusaktide alusel ja selle liikmesriigi õigusaktide alusel, kus pereliikmed elavad, kattuvad”. Nimetatud sätte sõnastusest nähtub, et selle eesmärk on lahendada eelkõige kõnealuse määruse artiklist 73 tuleneva perehüvitise saamise õiguse kattumine pereliikmete elukohajärgse liikmesriigi õigusaktidega, mille kohaselt perehüvitise saamise õigus tuleneb isiku

kutse- või äritegevusega tegelemisest (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Dodl ja Oberhollenzer, punkt 53, ja Slanina, punkt 37).

- 46 Käesolevas menetluses on siiski selge, et Saksamaa õigusaktide alusel tekib õigus perehüvitistele tingimusel, et isiku elukoht või igakordne viibimiskoht on Saksamaal, mitte ei tulene isiku „kutse- või äritegevusega tegelemisest”, nagu nõuab selle kohaldamiseks nimetatud artikkel 76. Järelikult ei ole nimetatud artikkel 76 kohaldatav sellel olukorra suhtes, nagu on kõne all põhikohtuasjas.
- 47 Seega tuleb selliste olukordade puhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kontrollida määruse nr 574/72 artikli 10 kohaldatavust.
- 48 Nagu Euroopa Kohus on varem sisuliselt otsustanud, tuleneb määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punktis a esitatud kattumisevastastest sätetest, et muus liikmesriigis kui lapse elukohariik kas üksnes selle liikmesriigi õigusaktide alusel või eelkõige määruse nr 1408/71 artiklit 73 kohaldades makstavatel toetustel on prioriteet selle lapse elukohajärgse liikmesriigi õigusaktide alusel makstavate toetuste ees, mis seetõttu peatatakse. Seevastu näeb selle määruse artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkt i kutsetegevuse puhul lapse elukohajärgses liikmesriigis ette vastupidise korra, mille kohaselt õigus saada lapse elukohajärgse liikmesriigi poolt makstavaid toetusi prevaleerib õiguse üle saada töökohajärgse liikmesriigi poolt makstavaid toetusi, mis seega peatatakse (vt selle kohta eelkõige 9. detsembri 1992. aasta otsus kohtuasjas C-119/91: McMennamin, C-119/91, EKL 1992, lk I-6393, punktid 17 ja 18, ning eespool viidatud kohtuotsus Weide, punkt 28).
- 49 Isegi kui määruse nr 574/72 artikkel 10 ei sisalda määruse nr 1408/71 artikli 76 lõikele 2 analoogset sätet, siis väidab Familienkasse põhikohtuasjas, et määruse nr 574/72

artikli 10 lõiget 1 tuleb lugeda koos ja/või analoogia alusel koos nimetatud artikli 76 lõikega 2, milles on sätestatud – põhikohtuasjale vastupidise olukorra puhul, kus asjaomaste laste elukohajärgses liikmesriigis ei ole perehüvitiste maksmist taotletud – võimalus vähendada töökohajärgses liikmesriigis makstavaid perehüvitisi, kui nimetatud elukohajärgses liikmesriigis ei ole seda hüvitist taotletud.

- 50 G. Schwemmer väidab eelotsusetaotluse esitanud kohtus teise võimalusena, et juhul, kui nimetatud artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada analoogselt määruse nr 1408/71 artikli 76 lõikega 2, peavad pädevad asutused oma kaalutusõiguse teostamise raames, mille selline analoogia alusel tõlgendamine neile annab, võtma arvesse asjaolu, et tema endine abikaasa jättis Šveitsi õigusaktidega ette nähtud hüvitised taotlemata ning seda G. Schwemmeri sõnul selleks, et teda kahjustada.
- 51 Nende punktidega seoses tuleb seega meenutada, et nimetatud artikliga 10 – nagu nähtub nii selle pealkirjast kui sõnastusest – püütakse üksnes lahendada olukorda, kus perehüvitise saamise õigused kattuvad, kui nimetatud hüvitist makstakse üheaegselt nii asjaomase lapse elukohaliikmesriigis, sõltumata kindlustus- või töötamistingimustest, kui ka töökohaliikmesriigis kas ainult teise liikmesriigi siseriiklike õigusaktide või määruse nr 1408/71 artikli 73 alusel (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Bosmann, punkt 24).
- 52 Antud juhul ei piisa sellise kattumisenähtuse käsitlemiseks üksnes näiteks sellest, et asjaomase lapse elukohajärgses liikmesriigis makstakse selliseid hüvitisi välja, kuid teises liikmesriigis, kus üks selle lapse vanematest töötab, eksisteerib samal ajal üksnes

õigus sellisele väljamaksmisele (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus McMEnamin, punkt 26).

- 53 Nimelt tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et selleks, et perehüvitisi võiks käsitleda liikmesriigi õigusaktide alusel väljamakstavatena, peab selle riigi õigus tunnustama hüvitise maksmise õigust pereliikmele, kes selles riigis töötab. Seega on vajalik, et huvitatud isik täidaks nii sisuliselt kui vormiliselt kõik tingimused, mis selle õiguse teostamiseks asjaomase riigi siseriiklike õigusaktidega ette nähtud on, sealhulgas võib vajaduse korral esineda tingimus, et selliste hüvitiste väljamaksmiseks tuleb eelnevalt esitada taotlus (vt analoogia alusel koos määruse nr 1408/71 artikli 76 ühe varasema redaktsiooniga 20. aprilli 1978. aasta otsus kohtuasjas 134/77: Ragazzoni, EKL 1978, lk 963, punktid 8–11; 13. novembri 1984. aasta otsus kohtuasjas 191/83: Salzano, EKL 1984, lk 3741, punktid 7 ja 10; 23. aprilli 1986. aasta otsus kohtuasjas 153/84: Ferraioli, EKL 1986, lk 1401, punkt 14, ja eespool viidatud kohtuotsus Kracht, punkt 11).
- 54 Sellises kontekstis tuleb meenutada, et nendes viimastes kohtuotsustes ei olnud põhjustel, miks eelnevaid taotlusi ei esitatud, asjaomastes menetlustes Euroopa Kohtu antud vastustele mingit mõju.
- 55 Seega tuleb asuda seisukohale, et vastavalt määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punktile a ei saa õigust saada perehüvitisi liikmesriigi õigusaktide alusel, mille kohaselt makstakse neid hüvitisi sõltumata kindlustus-, töötamis- või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise tingimustest – nagu õigus, mis tuleneb EStG artiklist 62 – peatada, kui teises liikmesriigis ei maksta toetusi sel põhjusel, et kõik selle liikmesriigi õigusaktides nende hüvitiste tegelikuks saamiseks ette nähtud tingimused ei ole täidetud, sealhulgas tingimus, et toetusi tuleb eelnevalt taotleda (vt analoogia alusel

eespool viidatud kohtuotsused Ragazzoni, punkt 12; Salzano, punkt 11; Ferraioli, punkt 15, ja Kracht, punkt 11).

- 56 On tõsi – nagu seda märgib Familienkasse –, et pärast käesolevas kohtuotsuses eespool viidatud kohtuotsuste aluseks olevate asjaolude toimumise aega on määruse nr 1408/71 sel ajal jõus ja nende kohtuotsuste aluseks olnud artikli 76 redaktsiooni muudetud, lisades sellele uue lõike 2, mille kohaselt töökohajärgne liikmesriik võib peatada õiguse saada perehüvitisi juhul, kui elukohajärgses liikmesriigis ei ole hüvitisi taotletud ja sellest tulenevalt ei ole selles liikmesriigis hüvitisi ka makstud.
- 57 See asjaolu ei kahjusta siiski käesoleva kohtuotsuse punktis 55 osutatud kohtupraktika kasutatavust määruse nr 574/72 artikli 10 tõlgendamisel, mida erinevalt määruse nr 1408/71 artiklis 76 nimetatud vanemast redaktsioonist ei ole täiendatud nõukogu 30. oktoobri 1989. aasta määrusega (EMÜ) nr 3427/89 (EÜT L 331, lk 1), millega muudeti mitmel korral jõus olevaid määruse nr 1408/71 ja määruse nr 574/71 redaktsioone.
- 58 Lisaks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et liidu õigusnorme siseriiklike sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide kooskõlastamise kohta, võttes eelkõige arvesse nende aluseks olevaid eesmärke, ei saa kohaldada – välja arvatud nende eesmärkidega kooskõlas oleva sõnaselgelt väljendatud erandi korral – viisil, mis kahjustaks võõrtöötajat või tema õigusi saada hüvitisi, mis talle üksnes liikmesriigi õigusaktidega ette on nähtud (vt selle kohta 6. märtsi 1979. aasta otsus kohtuasjas 100/78: Rossi, EKL 1979, lk 831, punkt 14; 12. juuni 1980. aasta otsus kohtuasjas 733/79: Laterza, EKL 1980, lk 1915, punkt 8; 9. juuli 1980. aasta otsus kohtuasjas 807/79: Gravina, EKL 1980, lk 2205, punkt 7; 24. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 320/82: D'Amario, EKL 1983, lk 3811, punkt 4, ja eespool viidatud kohtuotsus Kromhout, punkt 21). Sellest tuleneb, et sellise kattumist ärahoidva sätte nagu määruse nr 574/72 artikli 10 tõlgendamine viisil, et see toob kaasa tegelikkuses väiksema summa maksmise kui see oleks iga hüvitise puhul üksikult, ei ole nimetatud eesmärkidega kooskõlas (vt eelkõige analoogia

alusel eespool viidatud kohtuotsus Rossi, punkt 14 jj; 19. veebruari 1981. aasta otsus kohtuasjas 104/80: Beeck, EKL 1981, lk 503, punkt 12, ja eespool viidatud kohtuotsus Kromhout, punkt 21).

- 59 Eelnevast lähtudes tuleb esitatud küsimustele vastata, et määruse nr 1408/71 artiklit 76 ja määruse nr 574/72 artiklit 10 tuleb tõlgendada nii, et sellist õigust saada lapsetoetust, mille omandamine ei ole seatud sõltuvusse kindlustusest, töötamisest ega füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest, selle liikmesriigi õigusaktide alusel, kus lapsevanem elab koos asjaomaste lastega, kelle eest neid toetusi makstakse, ei või osaliselt peatada sellisel juhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus endisel abikaasal, kes on asjaomaste laste teine vanem, oleks põhimõtteliselt kas üksnes oma töökohajärgse riigi siseriiklike õigusaktide alusel või nimetatud määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaselt õigus saada perehüvitisi vastavalt selle liikmesriigi õigusaktidele, kuid ta ei saa hüvitisi tegelikkuses põhjusel, et ei ole neid taotlenud.

Kohtukulud

- 60 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamiseiga seotud kulused, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pere liikmete suhtes artiklit 76 ning nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse nr 1408/71 rakendamise kord artiklit 10, nende nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja kehtestatud redaktsioonis, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. aprilli 2005. aasta määrusega (EÜ) nr 647/2005, tuleb tõlgendada nii, et sellist õigust saada lapsetoetust, mille omandamine ei ole seatud sõltuvusse kindlustusest, töötamisest ega füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest, selle liikmesriigi õigusaktide alusel, kus lapsevanem elab koos asjaomaste lastega, kelle eest neid toetusi makstakse, ei või osaliselt peatada sellisel juhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus endisel abikaasal, kes on asjaomaste laste teine vanem, oleks põhimõtteliselt kas üksnes oma töökohajärgse riigi siseriiklike õigusaktide alusel või nimetatud määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaselt õigus saada perehüvitisi vastavalt selle liikmesriigi õigusaktidele, kuid ta ei saa hüvitisi tegelikkuses põhjusel, et ei ole neid taotlenud.

Allkirjad